

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Positive parenting in ethnic minority families. Challenges and outcomes
Emmen, R.

Citation

Emmen, R. (2014, January 28). *Positive parenting in ethnic minority families. Challenges and outcomes*. Uitgeverij BOXPress B.V., 's Hertogenbosch. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/23121>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/23121>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/23121> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Emmen, Rosalia Antonia Grada (Rosanneke)

Title: Positive parenting in ethnic minority families : challenges and outcomes

Issue Date: 2014-01-28

**Nederlandse samenvatting
(Summary in Dutch)**

NEDERLANDSE SAMENVATTING (SUMMARY IN DUTCH)

Positief ouderschap wordt gekenmerkt door verschillende aspecten, zoals positief omgaan met lastig gedrag van kinderen (positief disciplineren) en het respecteren van de autonomie van het kind. Sensitief ouderschap is een belangrijk onderdeel van positief ouderschap. Sensitiviteit verwijst naar de mate waarin ouders in staat zijn zich te verplaatsen in hun kind en tijdig en adequaat te reageren op de signalen van het kind, en speelt een belangrijke rol in de cognitieve, sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen met verschillende culturele achtergronden (Mesman, Van IJzendoorn, & Bakermans-Kranenburg, 2012). Uit verschillende studies is gebleken dat ouders uit etnische minderheidsgroepen gemiddeld minder sensitief zijn naar hun kinderen dan ouders uit de etnische meerderheidsgroep (Barnett, Shanahan, Deng, Haskett, & Cox, 2010; Van IJzendoorn, 1990). Uit een literatuurreview van Mesman et al. (2012) blijkt dat verschillen in sensitiviteit tussen ouders met diverse culturele achtergronden deels te verklaren zijn door verschillen in sociaaleconomische status (SES). Opleidingsniveau, inkomen en beroep zijn indicatoren van SES. Er zijn echter onderzoeken die rekening hebben gehouden met aspecten van SES en nog steeds verschillen vinden in sensitief ouderschap tussen etnische minderheidsgroepen en de meerderheidsgroep (Berlin, Brady-Smith, & Brooks-Gunn, 2002; Yaman, Mesman, Van IJzendoorn, Bakermans-Kranenburg, & Linting, 2010). Deze bevindingen roepen verschillende vragen op over welke factoren zijn gerelateerd aan positief ouderschap in gezinnen uit minderheidsgroepen en ook over hoe positief ouderschap samenhangt met de ontwikkeling van kinderen in deze gezinnen. Zo is nog niet eerder onderzocht of ideeën over sensitief ouderschap universeel zijn of verschillen tussen culturele groepen, en of SES hierbij ook een rol speelt.

Het *Family Stress Model (FSM)* en het *Family Investment Model (FIM)* geven mogelijke verklaringen voor de relatie tussen een lage SES en een minder positieve ontwikkeling van kinderen (Conger, Conger, & Martin, 2010). In het Family Stress Model wordt beschreven dat economische moeilijkheden als gevolg van een lage SES kunnen leiden tot meer stress. Doordat de ouder teveel problemen en zorgen heeft (stress), is er minder oog voor de behoeften van het kind en wordt er minder positief opgevoed. Een minder positieve opvoeding is vervolgens gerelateerd aan een minder positieve ontwikkeling van het kind (Conger et al., 2010). Het Family Investment Model suggereert dat een lage SES ervoor zorgt dat een ouder minder mogelijkheden heeft om in het kind te investeren (Conger et al., 2010). Investeringsmogelijkheden in het kind zijn bijvoorbeeld de financiële mogelijkheden om het kind naar bijles te sturen, maar ook zelf het kind helpen met huiswerk, een boek voorlezen of samen activiteiten ondernemen. Uit eerder onderzoek weten we dat een

---

hoge SES en de daarmee samenhangende investeringen van ouders in kinderen zijn gerelateerd aan bijvoorbeeld betere schoolprestaties (Crosnoe, Mistry, & Elder, 2002).

Etnische minderheidsgroepen behoren over het algemeen tot de lagere sociaaleconomische klassen, zij zijn lager opgeleid en hebben een lager inkomen (CBS, 2012). In overeenstemming met het Family Stress Model ervaren zij gemiddeld meer stress dan de meerderheidsgroep (Yaman, Mesman, Van IJzendoorn, & Bakermans-Kranenburg, 2010). Naast algemene psychische stress, die zowel etnische minderheden als personen uit de meerderheidsgroep kunnen ervaren, zouden minderheden ook stress kunnen ervaren die specifiek is voor hun minderheidsstatus, zoals acculturatiestress. Acculturatiestress is stress die kan ontstaan als gevolg van het leven in een andere (dominante) cultuur (Berry, 2006). Vormen van acculturatiestress zijn het missen van familie en vrienden in het land van herkomst, het niet begrijpen van de normen en waarden van de dominante cultuur, het gevoel hebben dat je wordt gedwongen om je aan te passen en het gevoel hebben dat je kind zich teveel gedraagt zoals de meerderheidsgroep. Het is onduidelijk of acculturatiestress bij etnische minderheden met jonge kinderen bijdraagt aan een minder positieve opvoeding.

Het proces beschreven in het Family Stress Model blijkt meestal samen te hangen met de ontwikkeling van het gedrag van kinderen, terwijl het proces beschreven in het Family Investment Model vooral samenhangt met de cognitieve ontwikkeling van kinderen (Linver, Brooks-Gunn, & Kohen, 2002). Er is echter weinig onderzoek gedaan naar het Family Stress Model en het Family Investment Model in minderheidsgroepen. Gezien de over het algemeen lage sociaaleconomische status van minderheidsgroepen, zouden deze twee modellen juist belangrijk kunnen zijn voor het verklaren van de mate van positief ouderschap en de ontwikkeling van kinderen in deze groepen.

De Turkse minderheidsgroep is de grootste etnische minderheidsgroep in Nederland. Gezinnen met een Turkse achtergrond hebben gemiddeld een lagere sociaaleconomische positie dan gezinnen met een Nederlandse achtergrond (CBS, 2012). Ouders met een Turkse achtergrond laten minder positief ouderschap zien dan ouders met een Nederlandse achtergrond (Yaman, Mesman, Van IJzendoorn, Bakermans-Kranenburg, et al., 2010) en kinderen met een Turkse achtergrond vertonen meer probleemgedrag dan kinderen met een Nederlandse achtergrond (Bengi-Arslan, Verhulst, van der Ende, & Erol, 1997; Stevens et al., 2003). Onderzoek in de Turkse minderheidsgroep is daarom zeer relevant voor de jeugdhulpverlening. Aangezien positief ouderschap een rol speelt bij een positieve ontwikkeling van kinderen en tieners, is het van belang om te weten wat Turkse ouders belangrijk vinden in de opvoeding van hun kinderen en welke factoren een rol spelen in de opvoeding van kinderen en tieners in gezinnen met een Turkse

achtergrond. Deze informatie kan bijdragen aan het ontwikkelen van cultuur-sensitieve opvoedinterventies die aansluiten bij de gezinssituaties van Turkse gezinnen in Nederland. In dit proefschrift staan daarom de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Hebben moeders met verschillende sociaaleconomische en culturele achtergronden in Nederland dezelfde ideeën over sensitief ouderschap?
2. Spelen psychische stress en acculturatiestress als gevolg van een lage sociaaleconomische status een rol in de voorspelling van positief ouderschap in Turkse gezinnen met jonge kinderen in Nederland?
3. Spelen stress en beperkte mogelijkheden van opvoeders als gevolg van een lage sociaaleconomische status een rol in de ontwikkeling van gedragsproblemen, zelfregulatie en schoolprestaties van jonge adolescenten met een Turkse achtergrond?

Ideeën over sensitief ouderschap

Om te onderzoeken of moeders en professionals met verschillende culturele achtergronden dezelfde ideeën hebben over sensitief ouderschap, zijn 75 moeders van Nederlandse, Turkse of Marokkaanse afkomst gevraagd om hun mening te geven over hoe een ideale moeder zich zou moeten gedragen. Zij hadden allemaal minimaal één kind in de leeftijd van 6 maanden tot 6 jaar. Tijdens een huisbezoek hebben wij de moeders 90 kaartjes voorgelegd met uitspraken zoals *‘Als haar kind van streek is, snapt moeder waar dat door komt’* en *‘Laat haar liefde voor haar kind zien door haar kind aan te raken of een knuffel te geven’*. De moeders werd gevraagd om deze kaarten te sorteren naar hoe goed zij de gedragingen vonden passen bij de ideale moeder.

Er bleek een grote overeenkomst te zijn tussen de ideeën van Nederlandse, Turkse en Marokkaanse moeders in Nederland. De hoge overeenstemming geeft aan dat moeders uit verschillende culturen en sociaaleconomische groepen dezelfde gedragingen belangrijk vinden voor een ideale moeder. Ook bleek hun idee over sensitief ouderschap een grote overeenstemming te vertonen met de zeer sensitieve moeder zoals beschreven door experts op het gebied van opvoeding en de ontwikkeling van kinderen. Moeders uit verschillende culturen verschillen dus nauwelijks in opvattingen over sensitiviteit in de opvoeding van jonge kinderen. De resultaten lieten ook zien dat inkomen van het gezin wel een rol speelde in de ideeën van moeders over sensitief ouderschap. Hoe lager het gezinsinkomen was, hoe minder de ideeën van moeders over de ideale moeder overeenstemden met het idee van experts over sensitief ouderschap. Dit suggereert dat stress als gevolg van minder financiële mogelijkheden niet alleen een rol speelt in opvoedgedrag,

---

maar ook in ideeën over opvoeding.

Stress en opvoeding in gezinnen met jonge kinderen met een Turkse achtergrond

In een tweede onderzoek is het *Family Stress Model* onderzocht met daarin zowel algemene psychische stress als acculturatiestress. In dit onderzoek werden in totaal 107 Turkse moeders van zowel de eerste generatie (maar voor hun 11de levensjaar naar Nederland verhuisd) als de tweede generatie, en hun 5 tot 6-jarige kinderen betrokken. Moeders werd gevraagd een vragenlijst in te vullen over zowel psychische stress als acculturatiestress. Tijdens een huisbezoek werd positief ouderschap van moeder geobserveerd tijdens het uitvoeren van een taak samen met haar kind. Vervolgens werden deze observaties gecodeerd met de Emotional Availability Scales (EA Scales; Biringen, 2008).

De resultaten lieten zien dat moeders die een lage SES hadden zowel meer psychische stress als meer acculturatiestress ervoeren. Beide vormen van stress waren vervolgens weer gerelateerd aan minder positief ouderschap. Een lage SES van het gezin was ook direct gerelateerd aan minder positief ouderschap. Deze bevindingen bevestigen het Family Stress Model en laten zien dat het belangrijk is om in dat model ook vormen van stress op te nemen die specifiek zijn voor mensen uit etnische minderheidsgroepen. SES en stress blijken belangrijke factoren te zijn in de mate van positief ouderschap in gezinnen met een Turkse achtergrond. In plaats van een focus op culturele verschillen in ideeën over opvoeding als verklaring voor minder positief ouderschap, dient vooral gekeken te worden naar factoren die samenhangen met een minderheidsstatus, zoals een lage SES, psychische stress en acculturatiestress.

SES en de ontwikkeling van tieners met een Turkse achtergrond

In het laatste onderzoek zijn het *Family Stress Model* en het *Family Investment Model* getest met verschillende kinduitkomsten, namelijk positief gedrag, zelfregulatie, en schoolprestaties van adolescenten. Er werden in totaal 72 Turkse tieners van 11 tot 12 jaar en hun moeders in het onderzoek betrokken. Er waren zowel eerste (maar voor hun 11de levensjaar naar Nederland verhuisd) als tweede generatie Turkse moeders. Iedere moeder werd gevraagd een vragenlijst in te vullen over stress (psychische stress en acculturatiestress) en het (positieve) gedrag en het huidige schoolniveau van haar tiener. Iedere tiener heeft een vragenlijst ingevuld over het opvoedgedrag van moeder en heeft daarnaast een computertaak uitgevoerd waarbij de zelfregulatie werd getest. Tijdens een huisbezoek werd positief ouderschap van moeder tevens geobserveerd tijdens het uitvoeren van een taak samen met haar kind. Vervolgens werd deze observatie gecodeerd met de Emotional Availability Scales (EA Scales; Biringen, 2008).

De resultaten lieten zien dat een lage SES gerelateerd was aan meer stress van moeder. Meer stress van moeder was weer gerelateerd aan minder positief ouderschap (gerapporteerd door de tiener) en minder positief ouderschap aan minder positief gedrag van de tiener. Deze resultaten bevestigen het *Family Stress Model*. Consistent met het *Family Investment Model* was een lage SES ook gerelateerd aan het bieden van minder structuur door moeder aan haar kind tijdens de geobserveerde taaksituatie. Het bieden van minder structuur was weer gerelateerd aan minder zelfregulatie van de tiener tijdens een computertaak. Een lage SES was direct gerelateerd aan een lager schoolniveau van het kind. De resultaten uit deze studie bevestigden zowel het *Family Stress Model* als het *Family Investment Model* en laten zien dat de negatieve gevolgen van een lage SES op de ontwikkeling van kinderen voor een deel door de opvoeding van ouders kan worden verklaard.

Conclusie

Opvoedideeën en opvoedgedragingen van ouders uit etnische minderheidsgroepen kunnen beter worden begrepen als wordt gekeken naar factoren die samenhangen met een minderheidsstatus, zoals een gemiddeld lagere SES, meer psychische stress en acculturatiestress. Dergelijke factoren moeten in ogenschouw worden genomen voor het in kaart brengen en begrijpen van de opvoedomgeving die bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen en tieners met een Turkse achtergrond in Nederland. Gezinnen met een minderheidsstatus worden veelal geconfronteerd met meer en andersoortige uitdagingen dan gezinnen uit de meerderheidsgroep. Deze uitdagingen kunnen ervoor zorgen dat het voor ouders soms moeilijker is om positief op te voeden. De resultaten van de studies beschreven in deze thesis laten zien hoe belangrijk het is om te investeren in het verbeteren van de sociaaleconomische positie van minderheidsgroepen en daarmee de samenhangende stressoren te verminderen. Daarnaast kunnen interventies gericht op het bevorderen van positief ouderschap bijdragen aan het verminderen van de negatieve consequenties van een lage SES op de ontwikkeling van een kind door het stimuleren van een sensitief en ondersteunend gezinsklimaat.

